

Nostaljiyi ütopyaya dönüştürmek

Derya Bengi ile Erdir Zat'ın hazırladığı '100. Yılında Cumhuriyet'in Popüler Kültür Haritası'nın üçüncü cildi 'Yollar Bize Memleket', yakın tarihimize bakarken, kuşakların arasında köprü kurmanın yanında, hafızamızı diri tutmak için bir kaynak.

SİNEM DÖNMEZ
snmdnmz@gmail.com

Derya Bengi ve Erdir Zat'ın 1923'ten başlayarak 2023'e kadar getirdikleri '100. Yılında Cumhuriyet'in Popüler Kültür Haritası' üçlemesi, son kitabıyla tamamlandı. Bu kıymetli serinin üçüncü kitabı, 1980 ile 2023 yılları arasında kalan ve belki de en hızlı değişen, kendi içinde irili ufaklı çağlar barındıran 43 yılı mercek altına alıyor.

Yakın geçmiş hafızamızda bir yolculuğa çıkıyoruz, ama ne yolculuk... Diğer ciltlerde olduğu gibi her bir maddede yola çıktıkları konuyu bambaşka açılardan ele alan **derinlikli incelemeleri bu ciltte 'Ankara'nın Bağları' ile başlıyor. Bu hızlı başlangıcın ardından, Asmalımesit sokaklarından Babylon'a girip, BarışaRock'a uğrayıp, stres bileziğini kolumuza takıp, Meclis'te çığkoffte yağrulduğu zamanlara bakıyoruz. Televizyondan izlediğimiz, sokaklarında yürüdüğümüz bir tarihi okuyoruz aslında.**

Üçlemenin ikinci cildi olan 'Belki Duyulur Sesim'de Derya Bengi "Geçmişten, olmuş bitmişten tarihe bakmaktan, en azından 'hatırlamak'tan bahseden bu kitap serisinin gizli parolası Turgut Uyar'ın 'Öyle şeyler gördük ki/unutmam artık/unutmayalım artık' dizeleri" diyordu. Bu 100 yılı bu üçlememeden okumak aklınıza tam olarak bunu mihliyor. Öyle şeyler gördük ki, unutmayalım, hatırlayalım ki, yeni bir şeyler kuralım.

MADDE MADDE DÖNEMİN RUHU...

Bu cilt ismini Yeni Türkü'nün 'Dönem' şarkısından alıyor. Derya Bengi sunuş yazısında şöyle diyor: "Burada artık bambaşka 'bir başkadır benim memleketim' şarkısı söyleniyor. Yalnızca coğrafi yolculuklara, gönüllü sürgünlüklere, zorunlu göçlere, yersiz yurtsuzluklara değil, yol mesafesiyle ölçülemeyecek bir ruh iklimine de işaret ediliyor."

Geride bıraktığımız 43 yılda gözlerimizle gördüğümüz

müz 'Gulu Gulu Dans'ın, Kemal Deriş'in Turgut Özal tarafından davet edildiğinde kapıda ayakkabıları görüp gerisini dönmesini, Eurovision zamanlarını, hepimizin şahsi tarihinde dev bir alan kaplayan Emek Sineması eylemlerini, Gezi'yi, Madımak Otel'i, Ahmet Kaya'ya çatallar fırlatılmasını da hep birlikte hatırlıyoruz. Tüm kitaplarda olduğu gibi her bir maddenin içinde, tüm çağrışımları ve detaylarıyla o dönemin ruhunu her kesitiyle anlamak mümkün. En biricik kılan ise belki de her zaman soğukkanlı ve mesafesini koruyan anlatımın hiç bozulmaması. Tarkan'a da gulu gulu dansına da aynı mesafede kalmaları. Hiç gülmeden çok iyi espri yapan bir insanla sohbet etmek gibi.

NOSTALJİ DEVRİMCİDİR

Nostalji hissini ben en çok yakaladığım cilt bu oldu

doğası gereği. Kendimi nostalji duygusuna kapıldığım için eleştirirken, kitapta 'nostalji' maddesine geldim. Ünsal Oskay'ın "Nostalji devrimci bir boyuta da sahiptir. Yaşanan hayatın, kendisinin olumsuz yanlarını fark ettirmemek için bütün kültürel düzenlemelerine rağmen, bize ne kaybettirdiğini anlamaya başlayan insanın içindeki nostalji, gitgide yoksullaşan bir hayatı yeniden daha zengin bir hale getirme arzusunun, isteğini, en azından düşünceyi canlı tutma çabasıdır" sözleri imdadına yetişti. Epey zamandır düşündüğüm, kafamı kuşalayan bir mesele olan X ve Y kuşaklarının, Z ve sonrası kuşakla hemzemin olmasının ve anlaşmalarının kolay bir yolu var mıdır sorusuna da cevap verdi bir yanıyla bu cilt,

benim için ayrı bir kıymeti daha oldu bu vesileyle. Z Kuşağı ile öncekilerin arasına kalın ve ani bir duvar ören hızlı değişimle birlikte, mekânsal hafızanın yok olmasından kaynaklanan boşluğu doldurabilecek, bizim yeni kuşağa "bizim zamanımızda" diye başlayan beylik lafları etmemize mani olabilecek bir kaynak bu. Televizyonda izlediğimiz, gazetelerde okuduğumuz bazı şeylerin hayal ürünü olduğundan bile şüphe edebilecek kadar hızlı değişti hayat. Geçmişte geçirdiğimiz bir günü, bir geceyi oturup anlatmak istesek, müdavimi olduğumuz, gittiğimiz mekânlar yok oldu. Biraz kafayı sıyrılmış ve geçmişte yaşayan yaşlılar gibi, "Bizim zamanımızda Asmalımesit", "Bizim zamanımızda İstiklal Caddesi" ile başlayan cümlelerimizin bir karşılığı olduğunu düşündüm. Çünkü ispat etmek istesek bile, eskiden gittiğimiz barın yerinde baklava satıldığı için biraz deli gibi görünüyorduk. Ama hepsi gerçektir. Ve çok acayıptı.

Bize Derya Bengi ve Erdir Zat'ın onlarla birlikte katkıda bulunan herkese içten bir teşekkür etmek düşüyor. '100. Yılında Cumhuriyet'in Popüler Kültür Haritası' üçlemesi pek çok şeyi daha kolay anlamlandırmayı, geçmişe bakarak kendi ütopyamızı kurmamızı sağlayabilir belki de. Nihayetinde psikolojisi de politik iklimi de kırılğan bir ülkenin, dertli, eğlenceli, tatlı insanların 100 yılda el birliğiyle inşa ettikleri, zaman zaman maruz kaldıkları kültürü bu kadar kapsamlı bir şekilde okumak, insanın hayatına bir günlüğüne fazladan tat katıyor.

YOLLAR BİZE MEMLEKET - 100. YILINDA CUMHURİYET'İN POPÜLER KÜLTÜR HARİTASI - 3 (1980-2023)
Derya Bengi, Erdir Zat
Yayıncı: Kredi Yayınları, 2022
360 sayfa.